

ART CONCEPTUAL | DILEMES | ADMIRACIONS

El difícil art de ser humà

Josep Grau

PERIODISTA

Redactor en cap del diari SEGRE
i crític musical

Amb els artistes que estimes és millor no tenir el disgust de conèixer-los. Són decebedorament normals. Si ens emocionem és perquè ens conten la nostra vida, no la seva, i perquè això passi han de ser com tu i com jo. A vegades són bandarres. A mi em va interessar entre zero i zero que Carles Santos cremés pianos de cua a Agramunt. I entre zero i menys u que provoqués un escàndol a partir d'una exposició que barrejava sexe

i religió a l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Sobre aquests fets, de fa onze anys, tinc entès que se li va proposar treure algunes imatges i Santos va dir que hi estava d'acord. Minuts després enviava notes de premsa a totes les redaccions denunciant censura. Misèries de provocador professional. Aquest Santos no m'interessa. I en canvi, la seva *Pantera Imperial* és l'espectacle més important que he vist en tota la meua vida, i crec que ho seguirà sent el dia que em mori. ➡➡

EDITORIAL | VIDA PRIVADA | CENSURA

Contradiccions?

Quan Darwin va substituir la creació divina com a relat original, de seguida hi ha qui es va preguntar si es podia creure en Déu i en la ciència al mateix temps.

El dubte reviu quan volem confrontar la vida privada dels autors amb la seua obra pública. Sofia Tolstaia, dona de l'autor d'*Anna Karenina*, va deixar testimoni al seu diari personal del menyspreu al qual la tenia sotmesa el seu marit i es preguntava com podia ser que el mateix home que trasllada als seus llibres totes les subtils de l'ànima humana fos tant inepte en les relacions personals. Tolstoi va morir fa cent anys i la solidaritat dels lectors amb Sofia s'han diluït en el temps, ¿algú s'ha negat a llegir *Guerra i Pau* com a acte de repulsa contra la violència de gènere del seu autor? Què passaria avui en dia si es descobrís que un Nobel de literatura pega a la seua dona? Els actors i directors assenyalats per la campanya #MeToo contra els assetjaments sexuals al món de cinema s'han convertit en uns empestats. No els conviden als actes públics, les companyies han cancel·lat els contractes i fins i tot Ridley Scott va tornar a gravar totes les escenes d'*All the money in the world* amb un altre actor per esborrar Kevin Spacey de la nòmina del film. Els amants i entesos en qualsevol art sempre fan èmfasi en el context de cada obra per donar-li la dimensió que li pertoca: saber qui l'ha fet, quan, com i per què els dota d'una major perspectiva i d'eines per viure-la i estimar-la amb més sinceritat. El problema és quan l'autor i la seua realitat no hi ha manera que ens encaixi amb tot allò que ens transmeten les seues obres: senzillament ens sembla contradictori que un capdesuro sigui un creador tan sensible. Una realitat que incomoda alguns lectors i espectadors perquè es pregunten si llegir-lo, comprar-lo, escoltar-lo o gaudir-lo els fa còmplice de les seues barbaritats. A Mario Benedetti se li atribueix una sentència que potser ens marca el camí per alleugerir les pròpies contradiccions: "A Vargas Llosa se l'ha de llegir però no se l'ha d'escoltar".

El periodista barceloní David Jiménez escrivia a *Jot Down* que el desengany dels lectors quan descobreixen que els seus autors preferits són uns carallots impresentables –ell fa servir l'adjectiu *gilipollas*– és culpa seua perquè "s'entesten a identificar-los amb els més virtuoses dels seus personatges". ■

Edita Diari Segre SLU **President** Robert Serentill Utgés **Director Executiu** Juan Cal **Director de Redacció** Santiago Costa **Subdirectora** Glòria Farré **Consell de Redacció** Roser Banyeres, Jaume Barrull Castellví, Carles Díaz i Txema Martínez. **En aquest número** Josep Grau, Maria Àngels Cabré, Ferran Sàez, Olga Olivera, Xavier Macià, Jaume Pont, Lorenzo Plana i Jaume Barrull. **Disseny** Miquel Àngel Poch **Impressió** Lerigraf, C. Premsa, 2 – Alcoletge DL L-1771-2015 **Periodicitat** mensual.

Sur le fil. Fotografies sobre forex de 100x70 cm. La peça pertany a la sèrie *En el fil de l'aigua*, sobre l'embassament de Rialb (2017). Analitza el canvi del paisatge, la desaparició, la destrucció i la pèrdua de la casa de moltes persones, fet que constitueix l'estructura bàsica d'aquest projecte d'investigació que té com a punt de partida els espais intermedis entre el pla de l'aigua i el pla de la terra.

Olga Olivera-Tabeni

ARTISTA

1972 (Lleida, Espanya)

Olivera-Tabeni utilitza unes estratègies de treball que li permeten aproximar-se i apropiat-se d'escenaris, conceptes i interessos que li serveixen, al mateix temps, per organitzar els seus processos creatius: espais de contradicció, el caràcter poètic i alhora domèstic, els salts en el temps, la insubmissió dels valors simbòlics, els discursos canònics o els elements patrimonials i naturals. Estableix una metodologia multidireccional que li permet treballar la memòria des de diferents relats en els quals destaca la presència i el paper de les dones. ■

Un Santos magistral hi contava com Bach, a qui adorava, l'havia fet patir. Ho contava d'una manera absolutament genial. "Bach és tan bo que s'hauria de prohibir", deia per resumir l'obra. Santos fou un nen prodigi del piano i el seu pare volia que fes carrera de concertista. Ell volia compondre i va estrenar de jove una obra al Palau de la Música que va merèixer una crítica entusiasta de Xavier Monstsalvatge a *La Vanguardia*. Quan el seu pare ho va saber, se'n va anar a l'estació de Vinaròs –on vivien–, va comprar totes les *vanguàrdies* que van arribar amb el tren que portava la premsa de Barcelona i les va cremar. Aquests Santos m'interessen molt. El fill bandarra i el pare radical. A l'art li demanem que doni un cop de puny sobre la taula, que faci tremolar la cristalleria, que trenqui plats. Preferim la maldat intel·ligent a la bondat babau. Si Lou Reed no hagués existit l'hauríem hagut d'inventar. I a Carver i a Bukowski, també.

Jo no tinc cap problema per gaudir la música de Wagner, un bandarra que va agrair a Liszt que l'acollís a casa per protegir-lo dels creditors fent-se amant de la seva filla casada. Tant se me'n dona que els nazis el fessin seu, o que el seu gendre Chamberlain el fes servir de banda sonora del racisme. Les notes utilitzades per criminals poden compassar tremolors sublimes. L'expressivitat de la música no té límits. Com que no diu res, ho pot dir tot. A la paraula, en canvi, la semàntica l'empresona. Tant se val que s'intenti volar amb la metàfora. Paco Brines va escriure aquests versos a Gil de Biedma: "Viejo poeta amigo, ya los tiempos / serán tan diferentes cuando editen / tus versos censurados, que leídos / serán tan solo ya banalidades, / como banales son esos sucesos / que ahora cuentan de ti tus enemigos / con prosa no mejor que tus poemas". Miguel Dalmau es va encarregar de posar en una prosa molt pitjor que els seus poemes totes les xafarderies que han satisfet els intel·lectuals patètics que només no veuen *Sálvame* perquè els fa vergonya. Suposo que Gil de Biedma es va aixecar a la tomba.

Sempre el defensaré de tota aquesta porqueria, però jo no lleigeixo els versos amb to de bolero de Gil de Biedma pel que va fer a nens filipins. És una raó estúpida. Tots sabem que s'ha de distingir entre l'obra, el personatge i la persona que s'amaga entre l'una i l'altre. Si féssim cas del mal que van fer a altres persones, moltes vegades canalla, no podríem llegir Kerouac, o Burroughs, o Genet. Seria ridícul. Però jo em sento més a gust amb artistes que (només) són bandarres com Santos. I amb el seu pare demencialment radical. ■

Virtuts públiques, vicis privats (o a l'inrevés)

FERRAN SÁEZ MATEU
FILÒSOF I ESCRIPTOR

Una altra pregunta: i quan passa a l'inrevés? És a dir, ¿com cal tractar la qüestió d'aquelles persones que van actuar rectament –fins i tot exemplarment– en la seva vida privada i, en canvi, foren veritables monstres en la seva vida pública? ¿Són situacions simètriques? Perquè, si ho són, la cosa llavors es complica moltíssim. Fins i tot, esdevé insuportablement incòmoda. És a dir: si ataquem una persona pública perquè ha fet coses reprovables en la seva vida privada, ¿cal que tinguem la mateixa actitud cap a aquells que van portar una vida privada exemplar però es van equivocar greument fora d'aquell àmbit? Els pollets que avui picotegen el pinso de la correcció política no en volen ni sentir a parlar, d'aquestes matisacions. No hi ha res més plaçid –i fàcil– que seguir el corrent.

Fa un parell d'anys, quan vaig publicar el breuari *Estranya forma de vida*, una persona em va interpel·lar en públic –en el context d'una taula rodona que, per cert, no tenia res a veure amb aquesta qüestió– "per la seva condescendència amb determinats personatges". Es referia al fragment que reproduïxo a continuació:

"Diuen que Picasso era un misogin cruel, que Newton fou deslleial i arbitrari amb tots els qui el van envoltar, que Einstein tractava la seva dona com si fos un drap, que Vivaldi era un capellanot retorçat i malèfic, i Kafka un neuròtic insuportable, i Churchill un alcohòlic turbulent, i Orson Welles un horrible megalòman aïllat del món que també bevia pels descosits. Tot això és essencialment cert. Són faltes greus, que potser convé ventilar de tant en tant perquè serveixin d'escarni a les generacions futures. En canvi, la mandra, la covardia, la mediocritat, la ineficàcia, el sentimentalisme o l'estultícia, ja no es consideren dignes de ser criticades o simplement comentades. No consten en acta. De fet, avui ni tan sols es consideren ben bé faltes que calgui corregir..."

La cosa no acaba aquí, però: hi ha personatges acusables i altres que semblen impunes. Fins i tot abans de ser un reputat *maître à penser*, Sartre va interpretar que la revolució sexual consistia a proporcionar a Simone de Beauvoir

l·listats acuradament comentats de noietes disposades a s'engager i a qualsevol altra cosa per tal de guanyar algun *cum laude*. Aquestes cartes, que van sortir a la llum pública a la dècada del 1990, tenen una extraordinària semblança a les que el vescomte de Valmont enviava a la marquesa de Merteuil a *Les Liaisons dangereuses* de Pierre Choderlos de Laclos. Aquesta semblança no resulta del tot casual. Sartre és, probablement, el darrer intel·lectual de l'*Ancien Régime* francès: representa la vella pugna entre la *noblesse de robe*, que accedeix al poder polític amb el recurs de les lletres, i la *noblesse d'épée*, encarnada a la perfecció per De Gaulle. Val a dir que ambdues figures foren complementàries, inseparables, gairebé simbiòtiques: De Gaulle feia servir Sartre per demostrar que França no era una democràcia severament tutelada, sinó el país amb més llibertat de pensament del món (Franco, per cert, va intentar exactament el mateix amb Dalí); Sartre, per la seva banda, sempre va preferir l'opressió del General a la del Camarada Stalin, que probablement l'hauria fet afusellar tot just aterrar a Moscou perquè representava, amb tota precisió de detalls, l'epifania del petit burgès europeu, amb *engagement* o sense...

Del cas Alicia Esteve/Tania Head, falsa víctima de l'11-S, fou més interessant l'estranya commoció social que va causar que no pas el fet en si mateix, trivial i fins i tot sense conseqüències penals. Podríem dir el mateix d'Enric Marco o de Rigoberta Menchú. El que els uneix és el rerefons tràgic de la impostura: l'atemptat contra les Torres Bessones, l'Holocaust i els estralls de la guerra civil a Guatemala, respectivament. L'origen de la commoció social que van causar radicava en aquest rerefons esgarriat, no pas en la fabulació en si mateixa. Però encara hi ha una clau decisiva que convé remarcar: les respectives impostures d'Esteve, Marco i Menchú resultaven emocionalment satisfactòries per a la majoria de la gent. Tots tres oferien –i no ho dic amb cap ironia– un espectacle digne i moralment constructiu. Tenien un públic fidel i, en conseqüència, van acabar sent mimats mediàticament. Tornem ara a la pregunta incòmoda que ens fèiem al començament: l'exemplar i molt pedagògica vida pública que va dur Enric Marco explicant l'Holocaust, ¿justifica la seva impostura privada? La resposta és cosa seva, amic lector. ■

Hem de deixar de llegir Javier Marías?

M. ÀNGELS CABRÉ
ESCRIPTORA I CRÍTICA LITERÀRIA

Ens agrada llegir perquè ens proporciona plaer, és pur onanisme. La literatura és una fàbrica incessant d'emocions, que van de la més rotunda alegria a la més profunda tristor, passant pel disgust, la por, el neguit, l'entusiasme, l'empatia, el riure, la satisfacció... És una festa que ens permet sortir de nosaltres mateixos per endinsar-nos en territoris ignots. Per gaudir de la literatura, doncs, hem de tenir ganes d'obrir-nos, d'abandonar-nos en braços de l'alteritat. És una tasca valenta, aquesta de la lectura, i no està feta per a ments porugues. És per això que no tothom lleigeix; hi ha qui s'estima més deixar passar els dies sense que al seu cap hi entri res més que el previsible.

Això no vol dir de cap manera que els que sí que llegim ens cruspim el primer text que se'ns posa al davant. Igual que no mengem el primer que trobem a la carta d'un restaurant ni ens llancem insaciabls contra el primer cos que ens creuem pel carrer, escollim amb atenció allò que llegim. Cap lector avesat o lectora avesada lleigeix a l'atzar. I si a les nostres mans cau per error algun llibre que encetem i veiem que no ens convenç, el deixem de banda. Si no està fet per al nostre paladar literari, qui ens mana empassar-nos-ho?

Partint d'aquestes dues premisses –la lectura com a aliment espiritual i la curiosa selecció d'allò que llegim–, hem d'accedir a llegir autors amb els quals no faríem ni un cafè? Hi ha dues raons per no prendre mai un cafè amb un autor –a banda del fet que estigui mort o no ens l'hagin presentat ni remotament, que són raons contundents–: que ens caigui molt malament o que defensis coses que nosaltres no defensaríem mai.

Prescindint d'aquells que ens semblen antipàtics o poc amigables –que tal vegada simplement siguin tímids o poc sociables–, vull confessar-los que hi ha tres autors de l'àmbit hispànic als quals algunes dones –entre les quals m'incloc– els hem agafat una mania colossal, fins al punt de no tenir cap gana de tornar-los a llegir. Són Javier Marías, Arturo Pérez Reverte i Félix de Azúa, tots ells casualment membres de la Real Academia de la Lengua, on com tots sabem els homes regnen en franca i desproporcionada majoria.

Darrerament, tots tres han comès alguns atemptats contra el feminisme que costa perdonar. I el pitjor és que, lluny de disculpar-se –un mal dia el té qualsevol–, insisteixen a tornar una vegada i una altra sobre els mateixos insults. Es diria que els Srs. Acadèmics haurien de ser una mica més respectuosos amb els usuaris de la llengua que arbitren, però no és el cas. Potser en la seva vida privada no són tan misògins com semblen, ho ignoro. El que està vist és que, per alguna raó secreta, públicament no volen mostrar envers les dones més que menyspreu, sobretot si es dediquen a defensar altres dones.

En un article seu titulat *Feminismo antifeminista* (*El País Semanal*, 10 de setembre de 2017), Javier Marías comentava que li semblava una bestiesa que les hostesses del podi de la Vuelta Ciclista a Espanya deixessin de fer petons als guanyadors, com s'ha fet sempre. La culpa, es veu, no era pas de les moltes queixes rebudes per utilitzar les dones com a elements decoratius, sinó de "les pseudofeministes traïdores a la seva causa", que es veu que consisteix que les dones portin cada cop la faldilla més curta per a goig dels mascles. Per no parlar de

la suma de crims masculistes, que ell creu fruit de la pura casualitat, no pas d'un problema social d'àmbit general que anomenem masculisme estructural. Entre les moltes bajaranades que Javier Marías ha dit i escrit, aquestes són només dues perles. Per la seva banda, Pérez Reverte és l'artífex d'un insult ara ja molt estès, "feminazi", amb el qual va batejar les "talibanas ultraradicales", que està vist que som les que combatem el masculisme amb mètodes que a ell no li agraden prou. I pel que fa al català Félix de Azúa –aquest "novísim" que s'ha quedat antiquíssim i que sobre Ada Colau va opinar que no era feminista sinó "mujerista"–, com és dels de casa –tot i haver-se'n anat a Madrid a respirar aires més purs, que sembla ser que l'independentista a ell li put–, no entrarem en detall.

La pregunta és si hem de jutjar Javier Marías, Pérez Reverte i Félix de Azúa per la seva caspa i el seu innoble comportament cap a les feministes –que força bona feina fem, i m'incloc– o seguir llegint-los com a l'exiliat Machado, el liberal Lorca o la feminista Chimamanda Ngozi Adichie. Hem de llegir les i els feministes els escriptors que pensen que el feminisme és una branca del feixisme o hem de cremar els seus llibres com succeïa a la cèlebre *Fahrenheit 451* de Ray Bradbury o a *Llibres per cremar*, l'obra de teatre d'Amélie Nothomb?

No els negaré que ganes no em falten. Però no els penso donar el gust: els llegiré amb una pinça al nas i gaudiré de les seves troballes literàries, no sigui que a alguna pàgina seva topi amb l'explicació per tanta mala llet. De fet, tampoc sóc partidària de prohibir Céline, per molt col·laboracionista que fos. Perquè el dilema moral l'haurien de tenir ells, no jo. ■

Formes de rentar (2017). Estudi sobre la higiene, la que fem del propi cos i que alhora implica procediments i accions molt més complexes a nivell social. Una videoperformance que sota una suposada credibilitat científica vincula la higiene amb la moral. Una vida neta suposa l'acceptació d'un model de família religiosa, blanca, heterosexual, monògama, i una sexualitat dirigida exclusivament a la reproducció.

Plegant murs. Manual d'instruccions (fragment). Fotografies. 2017. Peça realitzada per a la revista DUODA que reinterpreta la peça *Plegant murs*, realitzada pel projecte *Casa negra, casa blanca*, una intervenció a la Casa Museu Duran i Sanpere de Cervera. Aquest treball fa referència a l'acció d'Hermínia Grau Aymà d'obrir de nou a la vida la part noble de la casa familiar dels Duran i Sanpere, vint-i-quatre anys tancada per la seva sogra, Elisa Sanpere, pel dol del seu marit.

Els escriptors i el dimoni de la creació

XAVIER MACIÀ

FILÒLEG, ESCRIPTOR I PROFESSOR DE LA UDL

*No tenim ales, però tenim sempre
prou força per caure*

Paul Claudel

Mário de Sá-Carneiro (Lisboa, 1890-1916) fou sense cap mena de dubte un dels més grans exponents, juntament amb el seu gran amic Fernando Pessoa, de l'entrada de la idea de modernitat en la tradició literària lusa i, doncs, inqüestionable(s) i radical(s) renovador(s) del conjunt de la literatura (i per extensió de la cultura) portuguesa. Sá-Carneiro va morir a la tendra edat de vint-i-sis anys, no pas d'accident o malaltia, sinó per decepció personal, profundament decebut per la terrible i insalvable distància que hi ha (si més no és així

com ell ho "sentia") entre la realitat i el desig, entre la vida real, tosca, bruta i laberíntica (amb la I Guerra Mundial com a teló de fons), i la que ell imaginava en el seu somnieig de poeta. Mário es va suïcidar el 26 d'abril de 1916, a París, la ciutat per excel·lència, llavors més que mai, de l'art i de les més agosarades experimentacions i *rêveries*. Es va suïcidar a la seva modesta habitació de l'Hôtel de Nice, completament sol i buida l'ànima d'esperança (també la butxaca), una buidor abrasadora que ell, absurdament i temerària, va voler omplir amb la ingesta corrosiva de cinc flascons d'arseniat d'estrícina. I és així que tots i cadascun dels seus somnis i projectes es van fondre irremissiblement enmig d'un dolor físic esgarrifós i letal.

El dia 14 de març de 1916 (el *Llibre del desfici* ja es coïa a l'escriptori), Fernando Pessoa escriu una carta

al seu amic Sá-Carneiro on li confessa que "res no tinc a dir-te. Només això: que estic hui en el fons d'una depressió sense fons. (...) Estic en un d'aquells dies en què mai no he tingut futur". Pessoa i Sá-Carneiro, com tots els veritables i autèntics "esperits creadors", compartien, en essència, una mateixa, o molt semblant, lluita contra el seu dimoni particular. Sá-Carneiro, com hem vist, va sucumbir a la lluita i va ser devorat pel monstre. Quant a Pessoa, diguem que es va salvar, però pagant el preu altíssim (i estèticament inigualable), quasi èpic, de diluir-se com a persona i com a artista enmig d'un oceà d'heterònims, més d'una setantena!, dels quals sobreviuen amb llum pròpia, sobretot, Alvaro de Campos, Ricardo Reis, Alberto Caeiro i Bernardo Soares.

Però qui o què és aquest "dimoni" voraç de tot esperit creador? Stefan Zweig, el gran apàtrida jueu que

La paradoja de la sencillez

Josep Maria Nogueras

Avanzar

La isla de Siltolá, 62 p.

LORENZO PLANA

Un poemario que triunfa desde cierta valentía tan convencional como heterodoxa

Por ser un libro tiernamente diferente, logra conquistarnos. Josep Maria Nogueras (Alguaire, Lleida, 1969) ha publicado varios poemarios, compaginando las lenguas catalana y castellana, y asimismo ha destacado en la disciplina de la fotografía. Precisamente como fotografías rápidas se nos antojan los poemas de este último libro, *Avanzar*. Rápidas en el sentido de que asemejan instantes, estallidos de una sesgada lucidez que no es del todo lo que parece. Cierta elegancia y cierta raigambre infantil... Lo cierto es que la mirada en cada una de estas composiciones delata la capacidad de su autor para acercarse pacíficamente, cautamente, hasta nuestros corazones. Es en la valentía de comenzar con estas palabras cuando ya nos percatamos de que ciertas reglas del juego han cambiado: "Dejar que te acaricie / la luz de los poemas, / recordar ciudades y paisajes, / rostros, nombres, cuadernos/ que resumen tu vida. // Y alzarte una vez más de entre las sombras. // Amar como quien ama / sabiendo que no habrá ya un día más." Y hay un territorio inagotablemente adscrito a los cambios de estación, a los milagros de la naturaleza. Es ahí, mirando hacia el cielo, hacia el cosmos, hacia lo que la intemperie nos regala como nuevo, donde nos sorprende que la respuesta a la vastedad sea hacer un uso cuidadoso de la sencillez. Aquí no hay grietas, aquí no hay drama... como si el poeta hubiera pactado la paz con el mundo. ¿O en el fondo se trata justamente de haber superado el más terrible de los dramas?

Este libro se deja vencer por cierta indolencia gracias a la brevedad de sus textos, enriquecida con los estratos del haiku y el aforismo. Pero hay contrapuntos formidables, versos fulgurantes que, aquí y allá, nos recuerdan que la dimensión del libro no olvida en ningún momento la hondura de un dolor ausente. Esta celebración se muestra en poemas ligeros de equipaje, no obstante conscientes del peso del todo. La principal virtud de este libro peculiar, amplio, lleno de amor, es que se ofrece al lector casi mansamente, sin que este lo note. Y de ahí su valentía, como si se tratara de un Rimbaud transfigurado, alistado en las filas de una construcción del mundo, no de su estallido. Lograr alcanzar el propósito, el reto, tal vez sea una manera de decirnos aquello que, con verbo tan proverbial como profundo, afirmaba Yves Bonnefoy: "Si hubiera llovido encontraría la huella de sus pasos..." En el caso de esta obra, afortunadamente, el suelo está preparado para "avanzar". Ha llovido. Y casi en esta afirmación pueden dibujarse el fondo y la forma de esta filosofía que no deja de reverberar distintos sentidos sin abandonar una cohesión formal. Ha llovido ese llanto universal del que escribe Giorgio Agamben. Se ha fundido el mundo en un dolor que ha forzado a una reconquista. Pero la habilidad del libro es ir siempre por delante, ganarle la partida casi al propio raciocinio. Josep Maria Nogueras consigue con estos versos, ciertamente distintos, lo más importante: retratarse a sí mismo como en una de esas esporádicas instantáneas en las que por suerte todo cuadra. El truco es tener en cuenta que aquí el autor de sobras conoce la posibilidad de que nada cuadre. Por eso, avanza y avanza. Sonríe. ■

El rivet. Cromatografies perimetrals. Fotografies i llibre d'artista. La peça pertany a la sèrie *En el fil de l'aigua*, sobre l'embassament de Riallb. 2017. Llibre d'artista de naturales mortes entorn a l'embassament de Riallb.

va saber escriure el més estremidor Rèquiem per a la seva trista i estimada Europa i per a l'enyorada ànima intel·lectual d'*El món d'ahir*, precisament ell, que va admirar i comprendre els esperits més alts i nobles de l'art i la literatura, ens diu, en el seu magnífic llibre *La lluita contra el dimoni*. (Hölderlin, Kleist, Nietzsche), que "el dimoni és, en nosaltres, aquell ferment turmentador i convuls que empeny l'ésser cap a tot allò que és perillós, cap a l'excés, cap a l'èxtasi, cap a la renúncia extrema i fins a l'anul·lació d'un mateix". Així és: tot esperit creador ha de lluitar inevitablement contra el seu dimoni i, doncs, ha de gosar arriscar-se a l'autodestrucció.

Només hi ha hagut un escriptor, afirma Zweig, que ha estat capaç de "dominar" el seu dimoni i fer-ne, en negatiu i al preu d'un heroic esforç d'autocontrol i d'implacable disciplina i ascési, un aliat (és una manera de dir, és clar, perquè en la volcànica natura del dimoni no hi ha lloc per a pactes ni aliances). Aquest escriptor, un dels més grans d'entre els grans, es diu Goethe. I no és estrany que justament sigui l'autor d'un dels llibres, el *Werther*, que, malgrat ell, més dimonis adormits va desvetllar. *Werther* és potser un dels textos en què Goethe (més que en cap altre?) va gosar entrar en combat

amb el dimoni i el va vèncer en la batalla i en el camp de batalla de la paraula (ell, no pas les pobres ànimes sensibles de tants lectors que res no sospitaven ni sabien de dimonis i que es van perdre).

És evident que Zweig parla, en la seva obra, de casos volgutament extrems, i per això mateix il·lustratius d'una realitat i una tendència enviscerada en l'acte creador. Perquè els casos dels vençuts pel dimoni (en forma de follia o suïcidi) componen una llista interminable (el nombre de dones hi és molt elevat): Kleist, Hölderlin, Quiroga, Adamov, Célan, Hemingwai, Maïakovski, Tsvetàieva, Woolf, Ferrater, Storni (qui no ha sentit algun cop la bella cançó *Alfonsina y el mar?*),... i, evidentment, el mateix Zweig. I si als casos esmentats hi afegim encara els de marginació, esterilitat, fugida, emmudiment (Rulfo o Biedma en serien dos bons exemples), patologia... llavors la nòmina creixeria de forma exponencial.

Allò que, però, resulta realment paradoxal, és que, a grans trets, la lluita amb el dimoni dels escriptors es transmuta sempre en forma de bellesa, diria, "angelical". És a dir, en obra, en artefacte verbal curull d'imatges "materials" (així ho diria Bachelard) que tenen la

virtut i el poder d'acompanyar-nos i servir-nos (com veritables àngels de la guarda). La cruenta lluita demoníaca que turmenta, i sovint destrueix, qui escriu, ens arriba a nosaltres transfigurada en verb commovedor, en diamant simbòlic i en somni, essencialitzada en sentit més enllà dels sentits. La literatura és mirada i mirall, tant és que hagi nascut del combat i la tenebra, per a nosaltres sempre serà dia, sempre serà sentit, repòs i llum. I de vegades, en casos molt extrems, quan la vida es converteix en infern i solitud i dejecció, la literatura, i especialment la poesia, pot esdevenir també àncora de salvació, únic espai mitjançant el qual preservar intacta la dignitat humana i la llibertat. No ho escric per fer bonic, això, ho dic després d'haver llegit un llibre (Monika Zgustová. *Vestides per a un ball a la neu*. Gal·làxia Gutenberg, 2017) que recull el testimoni autèntic i esborronador de nou dones, supervivents dels horrors als gulags, que parlen obertament de com la literatura les va salvar de la follia, l'animalització i el suïcidi. Arribat en aquest punt, i després d'haver parlat aquí dels escriptors i del dimoni de la creació, no sabria trobar un argument millor, en aquests temps d'absurd i de banalitat, per a l'elogi i la vindicació de l'art i de la poesia. ■

Coses de la vida

Julià Guillamon
El sifon de can Sitra
 Comanegra, 294 p.

JAUME PONT

Un escriptor i periodista de raça en estat pur

El *sifon de can Sitra* recull els articles que cada dijous, de 2007 ençà, Julià Guillamon (1962) ha anat publicant a les pàgines de *La Vanguardia*. Qui ha seguit la trajectòria periodística i literària del nostre autor, sap que s'ha mogut sempre amb extrema coherència. La publicació dels relats de *La fàbrica de fred* (1991) o els recentíssims d'*El barri de la Plata* (2017), radiografia aquests darrers de la seva infància al barri del Poblenou, parlen per si mateixos. Com ho fan l'extraordinari assaig *La ciutat interrompuda. De la contracultura a la Barcelona postolímpica* (2001) o la novel·la *La Moràvia* (2011). L'obra de Guillamon (relats, novel·la, assaig, periodisme, organització cultural...) apunta sempre a un ideari que dona sentit al seu pensament crític: la constatació demolidora de la fi del discurs de les utopies i l'era industrial.

Com en ell és característic, els textos d'*El sifon de can Sitra* són fruit d'una mirada itinerant que s'extasia amb l'observació apassionada. Talment un *flâneur* –el modern espectador urbà que, segons W. Benjamin, té esperit de detectiu urbà i d'investigador de la ciutat–, l'autor dibuixa els moviments de Barcelona i entorns rurals en transformació. Els territoris de frontera entre camp i ciutat, cada cop més indeterminats, són els seus llocs preferits de conflicte. No en va, *El sifon de can Sitra* fa referència precisament a "un cartell a la carretera d'Arbúcies a Viladrau que anunciava un bar de pagesos" que, "per als habitants del poble, marcava el límit de la vida urbana".

Passat i present se superposen en un recorregut crític que radiografia els *faits divers* d'una Barcelona projectada uns cops en el mirall històric de la menestralia o de la classe obrera i en les idees llibertàries i el catalanisme; d'altres en la *belle époque* dels anys vint i, més a prop de nosaltres, en l'era postindustrial, la moda i el disseny o la rebotiga cultural, literària i periodística. Tot això des d'una postura d'autor que aposta clarament per la defensa de la natura enfront de la colonització i la barbàrie urbanística del capitalisme salvatge. Perquè, al cap i a la fi, els textos de Guillamon el que proposen no és cap altra cosa que una reflexió sobre la dimensió que prenen les transformacions de les coses en els nostres sentiments. Cada article d'*El sifon de can Sitra* vol ser un acte de resistència crítica ("per què renunciar a les coses que un dia vam estimar?") davant l'anorreament de la memòria i la identitat.

Julià Guillamon és un coneador confès del periodisme literari, fill d'una tradició que en el seu cas no amaga el mestratge del Josep M. de Sagarra dels articles de *L'aperitiu* al setmanari *Mirador*. La recepta dels aperitius de Sagarra és prou coneguda: "Preu un detall –llegim– com més concret millor de l'actualitat i l'aplica a un tema que no té res a veure". Els magnífics articles de Guillamon operen de manera força semblant. Primer la mirada se centra en l'observació detinguda, sovint apassionada, d'un fet concret (curiositat, realitat oculta o explícitament quotidiana); després ve el sospesament analític dels fets (l'abans i l'ara dels costums, les transformacions físiques i mentals de la societat, etc.); i, en darrer terme, la resultant crítica de la contradicció i la paradoxa. En aquesta mirada, esmolada sovint per l'humor i la ironia com a qualitats d'estil, s'hi barregen periodisme i literatura, narració autobiogràfica i relat de ficció, erudició hemerogràfica i aparents frivolitats que trepitgen el terreny de la moda o la premsa del cor. Coses de la vida. Un calidoscopi de l'escriptor i periodista de raça en estat pur. O com escriu el mateix Guillamon: "Al fil d'aquestes històries, el lector, distret en l'actualitat pràctica de les notícies, s'aventura en l'especulació, la ficció i la imaginació". ■

41° 59' 7,361" N 1° 15' 52,742" E

[No n'estiguis tan segur]

Jaume Barrull Castellví

NARRADOR

Llicenciat en Sociologia, actualment és redactor i fotògraf al dominical *Lectura* del diari SEGRE

[Ets un fill de puta]

[Diumenge vaig a dinar amb ma mare, ja li donaré records de part teua]

[“Dos joves que havien acompanyat –era evident que a contracor– una senyora gran que devia ser la seua àvia, en sortir del teatre van exclamar que els havien robat dues hores de la seua vida i van tractar l’obra d’insaborosa i desconcertant”]

[...]

[Avorrida i desconcertant?]

[Insaborosa]

[Fa el mateix mal]

[La veritat és que van dir alguna cosa així com “iaia, hem vingut perquè és el teu aniversari i et feia il·lusió i tot això, però has de pensar i creure que aquesta obra és una merda”]

[Se suposa que encara t’he d’estar agraiït?]

[No ho saps prou]

[Què vols dir amb això?]

[Volies alguna cosa o només insultar-me?]

[En lloc d’escriure que el públic va aplaudir tanta estona que vaig haver de sortir a saludar tres vegades, tu vas trobar els dos únics capullos que em consideren un fill de puta]

[No manipulis, deien que l’obra era una puta merda, no comentaven res de la teua mare]

[Per al cas és el mateix]

[Això ho has dit tu]

[Deus estar content]

[Què vols que et digui, ahir em va arribar una multa de trànsit i demà tinc hora amb l’uròleg. Ha començat la decadència i a partir d’ara tot fa baixada]

[I m’ho fas pagar a mi?]

[El metge no cal, que va per la mútua, però si vols et dic quant puja la multa i em fas un ingrès]

[Ets molt enginyós, quina gràcia. Mira, em pixo, hahaha. Per què no t’hi dediques tu, al teatre? A veure quants *soldouts* aconseguixes]

[Saps més bé que jo que els crítics som autors fracassats que utilitzem les nostres cròniques per canalitzar la frustració i la impotència i bla bla bla]

[Ja m’ho imagino, segur que faries una obra d’aquelles que us agrada dir-ne rabiosament contemporània i que interpel·la l’espectador; un cop de puny a l’estómac, un crítica corrosiva a la societat postmoderna; una d’aquelles que la gent aplaudeix per no sentir-se imbècil]

[No et pensis que no hi he donat tómb, sobretot si el nivell de referència són els teus llibrets. Com t’ho podria dir per què no t’ofenguis? Són ranxo mediocre per a jubilats analfabets que guarden vídeos de la Maricarmen y sus Putos Muñecos i van mantenir en cartellera durant una pila d’anys, massa pel meu gust, aquella *Extraña pareja* del Joan Pera i l’altre. Sort que es va morir, si no encara hi foren]

[Tu series dels que passen a la història amb una sola obra i només quinze dies de funció a la Flyhard. En acabar t’esperaries a fora al carrer amb una ampolla de cava i quatre copes per als quatre pedants que haurien vingut per fer-te la rosca dient coses com esplèndida!, sublim!, apoteòsica!, insuperable!]

[Aquesta és la col·lecció d’adjectius més patètica que he llegit en molt de temps. Si algú em diu això li escupo a la cara, qui fa servir sublim avui en dia? I amb signes d’exclamació, per favor, com si fóssim en una peixateria]

[Sempre tant corrosiu, sempre a punt per a la rèplica més enginyosa i punyent. La pregunta que em faig és: d’on collons treus tant d’odi?]

[Que no llegeixes el diari o mires el telenotícies de tant en tant?]

[Ara resultarà que jo sóc culpable de la fam al món, la Guerra de Síria, el procés independentista i el desgel de l’Àrtic. Per què ho pagues amb els pobres que només volem guanyar-nos la vida humilment amb el teatre? Quina necessitat tens d’atacar-me d’aquesta manera?]

[Tampoc no et passis, que vius en pis de dos-cents metres quadrats a l’Eixample i tens casa a Portlligat]

[A veure si ara em diràs que no m’ho he guanyat, que no recordes quan anàvem a FiraTàrrrega i dormíem a la furgoneta?]

[I tu no recordes quan escrivia que eres una de les veus amb més personalitat de la dramàtúrgia catalana?]

[I què ha canviat des d’aleshores?]

[Per què no assumeixes que potser hi ha gent a qui ja no agrada el teu teatre? Tant et costa d’acceptar que algú, ni que sigui un pobre i humil crític literari amb problemes incipients de pròsata, pugui pensar que ets mediocre?]

[Veig que se t’acaben els adjectius per desprestigiar-me, ja m’has dit mediocre dues vegades]

[Ordinari, banal, fútil, comú, vulgar, insubstancial]

[Encara rai com t’estalvies de dir-me comercial]

[Això seria insultar el lector, suposant que encara hi hagi algú, a banda de tu, que es llegeixi les meues cròniques teatrals. El que sap tothom és que des de fa mil anys que al Paral·lel només s’hi estrenen vodevils de merda]

[Abans deies que tenia personalitat, que no deixava indiferent, que els espectadors recordarien la meua obra per molts anys]

[He de reconèixer que em fascines, no conec ningú que hagi perdut tant l’olfacte per a les subtiletes i sigui tant refotudament egocèntric com tu. Es nota que ja no recordes l’últim que et va dir imbècil a la cara]

[Una cosa és criticar la meua feina i una de molt diferent ja és insultar-me. Jo em pensava que érem amics]

[Érem cunyats]

[Ara ho entenc tot]

[No n'estiguis tan segur]

[Quina culpa en tinc jo que ma germana t’hagi deixat? De debò que em fas pagar a mi la vaixela trencada? Quins pebrots!]

[Una de les coses més insuportables de les teues obres és que els personatges són tots com tu, senzillament emboliquen la trama perquè només s’escolten a ells mateixos]

[És el que has insinuat]

[El que insinuo és que abans no em jubili hauré pogut publicar una, com a mínim una, crítica sincera i vertadera del gran dramaturg Pere Vallespí. Gran i dramaturg ho has de llegir amb un to irònic tendint a burleta, t’hi faig èmfasi perquè tu series capaç d’enfadar-te perquè et penses que et dic vell, que també. Per fi, repeteixo, puc escriure obertament el que penso dels teus muntatges, ja no he de passar comptes amb la teua germana]

[Tot era una gran mentida?]

[La veritat és que, al cap de l’any, els estius que passàvem a la Costa Brava relativitzaven els esforços]

[Ets un fill de puta] ■

ESPECTACLE

THAT'S A MUSICAL!

DISSABTES 10 I 17 DE MARÇ, A LES 18 H

Quatre joves amants dels musicals fan un viatge per la història contemporània del musical americà

Obres d'A. Lloyd Webber, C. M. Schönberg, J. Kander, J. Larson, S. Sondheim i ABBA, entre d'altres.

FAMÍLIA

CLIENTS CAIXABANK DESCOMpte 50%

ENTRADA ONLINE

CaixaForum.es

PREU PER PERSONA: 6 €
Els infants han d'anar acompanyats d'un adult
Av. de Bondel, 3

© Jan Eira

CaixaForum Lleida